

ORZECZNICTWO TRYBUNAŁU KONSTYTUCYJNEGO ZBIÓR URZĘDOWY

Seria A

Warszawa, dnia 5 czerwca 2025 r.

Pozycja 55

WYROK

z dnia 27 maja 2025 r.

Sygn. akt SK 43/22

W imieniu Rzeczypospolitej Polskiej

Trybunał Konstytucyjny w składzie:

Stanisław Piotrowicz – przewodniczący
Bartłomiej Sochański
Bogdan Świączkowski
Jarosław Wyrembak
Andrzej Zielonacki – sprawozdawca,

po rozpoznaniu w trybie art. 92 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym (Dz. U. z 2019 r. poz. 2393), na posiedzeniu niejawnym w dniu 27 maja 2025 r., skargi konstytucyjnej I.S. i V.N. o zbadanie zgodności:

art. 398⁹ § 1 i 2 zdanie pierwsze ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. Nr 43, poz. 296, ze zm.) „w zakresie, w jakim narusza konstytucyjnie gwarantowane powszechne prawo do dochodzenia naruszonych praw i wolności na drodze sądowej przez to, że uzależnia dostępność merytorycznego rozpoznani[a] skargi kasacyjnej od spełnienia niedookreślonych i ocennych przesłanek w postępowaniu niejawnym uznawanym za formę merytorycznego badania skargi”, z art. 2 w związku z art. 45 ust. 1 i art. 31 ust. 3, art. 30, art. 77 ust. 2 i art. 176 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej,

o r z e k a:

Art. 398⁹ § 1 pkt 1 i § 2 zdanie pierwsze ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2024 r. poz. 1568) jest zgodny z art. 45 ust. 1 w związku z art. 77 ust. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.

Ponadto p o s t a n a w i a:

umorzyć postępowanie w pozostałym zakresie.

Orzeczenie zapadło większością głosów.

UZASADNIENIE

I

1. W *petitum* sporządzonej przez adwokata skargi konstytucyjnej z 12 października 2021 r., wniesionej do Trybunału Konstytucyjnego 14 października 2021 r. (data stempla pocztowego), I.S. i V.K. (dalej: skarżący) zarzucili niezgodność art. 398⁹ § 1 i 2 zdanie pierwsze ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. Nr 43, poz. 296, ze zm.; dalej: k.p.c.) „w zakresie, w jakim narusza konstytucyjnie gwarantowane powszechne prawo do dochodzenia naruszonych praw i wolności na drodze sądowej przez to, że uzależnia dostępność merytorycznego rozpoznani[a] skargi kasacyjnej od spełnienia nie-dookreślonych i ocennych przesłanek w postępowaniu niejawnym uznawanym za formę merytorycznego badania skargi”, z art. 2 w związku z art. 45 ust. 1 i art. 31 ust. 3 oraz art. 77 ust. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.

Ponadto w uzasadnieniu skargi wskazano na niezgodność zaskarżonej regulacji z art. 30 i art. 176 ust. 1 Konstytucji.

1.1. Skarga została wniesiona w związku z następującym stanem faktycznym:

Wyrokiem z 5 grudnia 2018 r. (sygn. akt [...]), wydanym w sprawie cywilnej o zapłatę, Sąd Okręgowy w W. zasądził solidarnie od skarżących na rzecz innej osoby fizycznej kwotę 100 000 zł z ustawowymi odsetkami za opóźnienie oraz koszty procesu. Apelacja skarżących od tego orzeczenia została oddalona przez Sąd Apelacyjny w W. wyrokiem z 19 listopada 2019 r. (sygn. akt [...]).

Od wyroku sądu drugiej instancji skarżący wniesli do Sądu Najwyższego skargę kasacyjną. W jej *petitum* podnieśli, że wnoszą o przyjęcie tego środka prawnego na zasadzie art. 398⁴ § 2 w związku z art. 398⁹ § 1 pkt 1 i 2 k.p.c.

Postanowieniem z 28 maja 2021 r. (sygn. akt [...]) Sąd Najwyższy odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

W uzasadnieniu tego rozstrzygnięcia wskazano, co następuje:

„Skarżący wskazali, że w sprawie wystąpiło istotne zagadnienie prawne dotyczące zakresu orzekania Sądu poza granicami pozwu oraz kwestii, jaki wpływ na ważność i skuteczność przelewu ma zredefiniowanie przez Sąd umowy, z tytułu której wpłacano zaliczki będące przedmiotem przelewu, gdy z oceny tego stosunku dokonanej przez Sąd wynika, że umowa swoją treścią obejmuje nie sprzedaż lokalu mieszkalnego, ale przeniesienie posiadania w ramach swoistego nienazwanego prawa, na które składa się korzystanie przez nieformalnego nabywcę z nieruchomości za zgodą właściciela w zamian za korzystanie przez właściciela z pieniędzy uiszczonych przez nabywcę tytułem ceny.

W nawiązaniu do tak sformułowanej przyczyny kasacyjnej należy przypomnieć, że istotnym zagadnieniem prawnym w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. jest problem nowy i dotychczas niewyjaśniony, dotyczący ważnego abstrakcyjnego zagadnienia jurydycznego, którego rozstrzygnięcie przez Sąd Najwyższy przy okazji rozpoznania skargi kasacyjnej przyczyni się do rozwoju prawa i orzecznictwa oraz będzie miało znaczenie nie tylko dla tej konkretnej, jednostkowej sprawy, ale także dla innych podobnych spraw. Skarżący powinien sformułować to zagadnienie w sposób przyjęty przy przedstawianiu przez sąd powszechny zagadnienia prawnego do rozstrzygnięcia przez Sąd Najwyższy; przedstawić pogłębiony wywód prawny uzasadniający zgłoszone wątpliwości, wykazać zasadność preferowanego sposobu rozstrzygnięcia zagadnienia, a także wadliwość rozwiązania przez Sąd drugiej instancji postawionego problemu prawnego w sposób rzutujący na wynik sprawy.

Wniosek pozwanych o przyjęcie skargi do rozpoznania nie sprostał tym wymaganiom, powszechnie aprobowanym w orzecznictwie Sądu Najwyższego i nauce prawa. Nie został

prawidłowo uzasadniony w sposób pozwalający Sądowi Najwyższemu na zorientowanie się, jakie wątpliwości prawne skarżący powzięli na gruncie rozpoznawanej sprawy. Część skargi poświęcona motywacji wskazanej przyczyny kasacyjnej składa się w istocie z chaotycznie przytoczonych tez i fragmentów orzeczeń Sądu Najwyższego oraz sądów powszechnych bez jakiegś uchwytnej myśli przewodniej, poprzedzanych luźnymi uwagami i przemyśleniami skarżących dotyczących różnych kwestii. Skarżący cytują orzeczenia poświęcone art. 321 § 1 k.p.c., by przejść następnie do kwestionowania sposobu oceny przez Sady obu instancji zebranych w sprawie dowodów i poczynionych ustaleń faktycznych, a zatem kwestii pozostających poza sferą kognicji Sądu Najwyższego, by zakończyć uzasadnienie przytoczonej przyczyny kasacyjnej uwagami dotyczącymi kontrydiktoryjności postępowania. Nie sposób zatem ustalić, o co chodzi w przedstawionym zagadnieniu prawnym i o czym, w istocie, ma Sąd Najwyższy rozstrzygnąć przy okazji rozpoznania tej skargi. Należy przy tym pamiętać, że skarga kasacyjna jest bardzo sformalizowanym środkiem zaskarżenia, który musi spełniać wysokie wymagania zarówno do treści podstaw kasacyjnych, jak i treści wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania. Obowiązujący przy jej sporządzaniu przymus adwokacko-radcowski ma zapewnić sprostanie tym standardom. Nie jest rolą i zadaniem Sądu Najwyższego rekonstruowanie przyczyny kasacyjnej, która powinna być jasno przedstawiona i należyte uzasadniona we wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania, a tym bardziej zastępowanie strony w jej obowiązkach. Co więcej, że względu na publicznoprawną funkcję skargi kasacyjnej jako narzędzia ujednolicania i wzbogacania orzecznictwa, musi ona najpierw pomyślnie przejść «test» istnienia przesłanek przyjęcia skargi do rozpoznania wskazanych w art. 398⁹ § 1 k.p.c., przeprowadzany właśnie na etapie przedsądu, podczas którego Sąd Najwyższy nie bada podstaw kasacyjnych, lecz przytoczone przez skarżącego okoliczności mające przekonać Sąd Najwyższy o potrzebie jej przyjęcia”.

1.2. Zdaniem skarżących za sprzeczne z Konstytucją należy uznać ukształtowanie postępowania kasacyjnego przewidujące możliwość odmówienia – w ramach przedsądu kasacyjnego – przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania. W ich ocenie uzależnienie merytorycznego rozpoznania skargi kasacyjnej od spełnienia nieokreślonych przesłanek w sposób nieproporcjonalny ogranicza dostęp stron postępowania do Sądu Najwyższego (art. 2 w związku z art. 45 ust. 1 i art. 31 ust. 3 oraz art. 77 ust. 2 Konstytucji). Skarżący zwracają uwagę na niewskazanie przez Sąd Najwyższy przyczyn, dla których uznano za niespełniony warunek wykazania przez nich istnienia w sprawie istotnego zagadnienia prawnego uzasadniającego przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania. Twierdzą, że ich sprawę potraktowano przedmiotowo, co – jak podają – narusza ich godność (art. 30 Konstytucji). Wskazują ponadto na brak możliwości odwołania się od rozstrzygnięcia zapadłego w ramach przedsądu kasacyjnego.

2. Zarządzeniem sędziego Trybunału Konstytucyjnego z 26 stycznia 2022 r. (doręczonym pełnomocnikowi skarżących 1 lutego 2022 r.), wydanym w trybie art. 61 ust. 3 ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym (Dz. U. z 2019 r. poz. 2939; dalej: u.o.t.p.TK), skarżący zostali wezwani do usunięcia braków formalnych skargi konstytucyjnej przez:

1) wyjaśnienie – w związku z treścią skargi kasacyjnej oraz uzasadnienia postanowienia Sądu Najwyższego z 28 maja 2021 r. (sygn. akt [...]) – czy przedmiotem zaskarżenia w niniejszej sprawie jest cały § 1 art. 398⁹ k.p.c., czy też punkt 1 albo punkty 1 i 2 wskazane-go przepisu;

2) wyjaśnienie – w związku z treścią uzasadnienia skargi konstytucyjnej – czy § 2 art. 398⁹ k.p.c. jest również przedmiotem zaskarżenia w niniejszej sprawie;

3) wyjaśnienie, czy:

a) powołany na s. 22 uzasadnienia skargi konstytucyjnej art. 30 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej,

b) powołany na s. 19-20 uzasadnienia skargi konstytucyjnej art. 176 ust. 1 i 2 Konstytucji – mają zostać potraktowane przez Trybunał Konstytucyjny jako wzorce kontroli w niniejszej sprawie (obok wskazanych w *petitum* skargi).

3. W sporządzonym przez adwokata piśmie procesowym z 7 lutego 2022 r., wniesionym do Trybunału Konstytucyjnego tego samego dnia (data stempla pocztowego), skarżący wyjaśnili, że:

– odnośnie do punktu 1 zarządzenia sędziego TK – przedmiotem zaskarżenia jest cały art. 398⁹ § 1 k.p.c.;

– odnośnie do punktu 2 zarządzenia sędziego TK – przedmiotem zaskarżenia jest także art. 398⁹ § 2 zdanie pierwsze k.p.c.;

– odnośnie do punktu 3 zarządzenia sędziego TK – wzorcami kontroli dla zaskarżonych przepisów są także art. 30 oraz art. 176 ust. 1 Konstytucji.

W konkluzji pisma procesowego podniesiono, co następuje:

„W tym stanie rzeczy, po refleksji wywołanej pytaniami Sędziego Trybunału Konstytucyjnego, skarżący precyzują swoje stanowisko w sposób następujący wnosząc (...) o zbada-
nie zgodności art. 398⁹ § 1 pkt 1, 2, 3 i 4 oraz § 2 zdanie pierwsze ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. Nr 43, poz. 296, ze zm.) w zakresie, w jakim narusza konstytucyjnie gwarantowane powszechne prawo do dochodzenia naruszonych praw i wolności na drodze sądowej przez to, że uzależnia dostępność merytorycznego rozpoznani[a] skargi kasacyjnej od spełnienia niedookreślonych i ocennych przesłanek w postępowaniu niejawnym uznawanym za formę merytorycznego badania skargi – z art. 2 w związku z art. 45 ust. 1 i art. 31 ust. 3 oraz art. 30, art. 77 ust. 2 i art. 176 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej i stwierdzenie jego niezgodności z art. 2 w związku z art. 45 ust. 1 i art. 31 ust. 3 oraz art. 30, art. 77 ust. 2 i art. 176 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej”.

4. Postanowieniem z 31 maja 2022 r., sygn. Ts 258/21 (OTK ZU B/2022, poz. 173) Trybunał Konstytucyjny nadał skardze konstytucyjnej dalszy bieg.

5. Zarządzeniem Prezesa Trybunału Konstytucyjnego z 22 czerwca 2022 r. skarga konstytucyjna została zarejestrowana pod sygn. akt SK 43/22.

6. Pismem procesowym z 25 lipca 2022 r. (znak: IV.511.331.2022.KP) Rzecznik Praw Obywatelskich poinformował, że nie zgłasza udziału w niniejszym postępowaniu.

7. W piśmie procesowym z 23 listopada 2022 r. (znak: 1001-8.TK.68.2022) stanowisko w sprawie zajął Prokurator Generalny, który wniósł o umorzenie postępowania na podstawie art. 59 ust. 1 pkt 3 u.o.t.p.TK ze względu na zbędność wydania wyroku.

8. W piśmie procesowym z 1 grudnia 2022 r. (znak: BAS-WAK-1405/22) stanowisko w sprawie, w imieniu Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, zajął Marszałek Sejmu, który wniósł o:

– orzeczenie, że art. 398⁹ § 1 pkt 1 i § 2 zdanie pierwsze k.p.c. jest zgodny z art. 30 oraz art. 45 ust. 1 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji oraz w związku z wynikającą z art. 2 Konstytucji zasadą zaufania jednostki do państwa i stanowionego przez nie prawa;

– umorzenie postępowania w pozostałym zakresie na podstawie art. 59 ust. 1 pkt 2 u.o.t.p.TK.

II

Stosownie do art. 92 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym (Dz. U. z 2019 r. poz. 2393) Trybunał może rozpoznać wniosek, pytanie prawne albo skargę konstytucyjną na posiedzeniu niejawnym, jeżeli m.in. pisemne stanowiska wszystkich uczestników postępowania oraz pozostałe dowody zgromadzone w sprawie stanowią wystarczającą podstawę do wydania orzeczenia. Trybunał uznał, że w niniejszej sprawie przesłanka ta została spełniona.

III

Trybunał Konstytucyjny zważył, co następuje:

1. Uwaga ogólna.

Na wstępie Trybunał przypomina, że model skargi konstytucyjnej, przyjęty w polskim porządku prawnym, ma przede wszystkim na celu eliminację z systemu prawnego niekonstytucyjnych norm, co odróżnia ten środek prawny od skargi wnoszonej do sądu konstytucyjnego, będącej instrumentem konstytucyjnej korekty rozstrzygnięć indywidualnych (np. w Niemczech). Wskazana cecha charakterystyczna skargi ujawnia się przede wszystkim w tym, że ostateczne rozstrzygnięcie nie jest bezpośrednim przedmiotem oceny konstytucyjności przez Trybunał Konstytucyjny. Kontrola Trybunału koncentruje się tu na normach leżących u podstaw tego rozstrzygnięcia. Inicjujący kontrolę konstytucyjności normy w trybie skargowym musi spełnić wszystkie przesłanki wymagane dla kontroli abstrakcyjnej, a także musi się legitymować ostatecznym rozstrzygnięciem własnej, konkretnej sprawy, w której doszło do naruszenia jego konstytucyjnego prawa podmiotowego, przy czym źródłem naruszenia musi być zastosowanie niekonstytucyjnej normy.

W dotychczasowym orzecznictwie Trybunał Konstytucyjny opowiadał się wyraźnie za „publicznym” charakterem swoich rozstrzygnięć wydawanych w ramach kontroli inicjowanej skargą konstytucyjną, polegającym na *sui generis* „oderwaniu” przedmiotu rozstrzygnięcia od sprawy, która legła u podstaw rozpoznania skargi. W wyroku z 21 maja 2001 r. o sygn. SK 15/00 (OTK ZU nr 4/2001, poz. 85) Trybunał wskazał bowiem, że „rozpoznając skargę, rozstrzyga (...) o zgodności aktu normatywnego z Konstytucją. Orzeczenie [jego] zaś tylko pośrednio dotyczy sprawy indywidualnej skarżącego w tym sensie, iż rozstrzyga o dopuszczalności stosowania określonego aktu normatywnego. Orzeczenie rozstrzygające merytorycznie skargę konstytucyjną ma więc niewątpliwie walor ogólny, jest skuteczne *erga omnes*; ma moc powszechnie obowiązującą (art. 190 ust. 1 Konstytucji). Ustalenie przez TK niezgodności aktu normatywnego z Konstytucją powoduje eliminację takiego aktu z porządku prawnego, a więc konsekwencje dotyczące nie tylko skarżącego, ale również innych uczestników obrotu prawnego”.

Z kolei w wyroku z 24 października 2007 r. o sygn. SK 7/06 (OTK ZU nr 9/A/2007, poz. 108) Trybunał w pełnym składzie podkreślił, że „[z] uwagi na swe charakterystyczne cechy konstrukcyjne, skarga konstytucyjna służy w polskim systemie prawnym w pierwszym rzędzie ochronie konstytucyjności porządku prawnego, natomiast eliminacja z obrotu niekonstytucyjnych rozstrzygnięć indywidualnych dokonuje się tylko w ramach regulacji następstw orzeczenia o niekonstytucyjności”.

2. Problem konstytucyjny.

W niniejszej sprawie – z argumentacji przedstawionej w skardze konstytucyjnej oraz uzupełniającym ją piśmie procesowym – wynika, że skarżący podają w wątpliwość zgodność z Konstytucją obowiązującego modelu kwalifikacji do rozpoznania merytorycznego przez

Sąd Najwyższy skarg kasacyjnych wniesionych w postępowaniu cywilnym. Ich zdaniem obecne – zaskarżone w rozpatrywanej skardze – rozwiązania legislacyjne prowadzą do znacznego ograniczenia stronom dostępu do Sądu Najwyższego.

3. Kwestie formalne.

3.1. Uwaga wstępna.

W sprawach inicjowanych skargą konstytucyjną Trybunał Konstytucyjny na każdym etapie postępowania bada, czy nie zachodzi któraś z ujemnych przesłanek procesowych, skutkująca umorzeniem postępowania. Dotyczy to wszelkich kwestii wstępnych, jak również przesłanek formalnych, wspólnych dla kontroli inicjowanej w trybie skargi konstytucyjnej, wniosku lub pytania prawnego. Merytoryczne rozpoznanie zarzutów sformułowanych w skardze konstytucyjnej jest uzależnione od spełnienia wszystkich warunków jej dopuszczalności. Podkreślić również należy, że składu rozpoznającego sprawę *in merito* nie wiąże stanowisko zajęte w postanowieniu o nadaniu skardze konstytucyjnej dalszego biegu lub postanowieniu o uwzględnieniu zażalenia skarżącego na postanowienie w przedmiocie odmowy nadania dalszego biegu skardze konstytucyjnej (zob. m.in. wyrok pełnego składu TK z 25 września 2019 r., sygn. SK 31/16, OTK ZU A/2019, poz. 53 oraz powołane tam orzecznictwo).

3.2. Zaskarżone przepisy oraz umorzenie postępowania w odniesieniu do części przedmiotu kontroli.

3.2.1. W niniejszej sprawie przedmiotem kontroli uczyniono art. 398⁹ § 1 i 2 zdanie pierwsze ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. Nr 43, poz. 296, ze zm.; obowiązujący tekst jednolity: Dz. U. z 2024 r. poz. 1568; dalej: k.p.c.). Przepis ten ma następujące brzmienie:

„§ 1. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli:

- 1) w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne;
- 2) istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów;
- 3) zachodzi nieważność postępowania lub
- 4) skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona.

§ 2. O przyjęciu lub odmowie przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania Sąd Najwyższy orzeka na posiedzeniu niejawnym” (zdanie drugie w § 2 utraciło moc jako niezgodne z Konstytucją).

3.2.2. W świetle okoliczności stanu faktycznego, nie budzi wątpliwości Trybunału Konstytucyjnego, że podstawą postanowienia Sądu Najwyższego z 28 maja 2021 r. był nie cały art. 398⁹ § 1 k.p.c., lecz przepis zawarty w punkcie 1 tego artykułu. Z tego też powodu art. 398⁹ § 1 pkt 2-4 k.p.c. nie spełnia wymogu z art. 79 ust. 1 Konstytucji oraz art. 53 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym (Dz. U. z 2019 r. poz. 2393; dalej: u.o.t.p.TK), co przekłada się na umorzenie niniejszego postępowania – w odniesieniu do badania konstytucyjności tego przepisu – na podstawie art. 59 ust. 1 pkt 2 u.o.t.p.TK.

3.2.3. W odniesieniu do zarzutu niekonstytucyjności art. 398⁹ § 2 zdanie pierwsze k.p.c. Trybunał zwraca uwagę, że z uzasadnienia skargi oraz pisma procesowego wynika intencja skarżących, wedle której analiza formalna skargi kasacyjnej na posiedzeniu niejawnym narusza prawo strony do sądu i obrony swoich praw w postępowaniu kasacyjnym.

3.2.4. W tym stanie rzeczy przedmiotem kontroli mogą być § 1 pkt 1 i § 2 zdanie pierwsze art. 398⁹ k.p.c., gdyż to na podstawie tych przepisów wydano rozstrzygnięcie wobec skarżących, z którym wiążą oni naruszenie ich konstytucyjnych praw podmiotowych.

3.3. Zakres zaskarżenia.

W *petitum* skargi konstytucyjnej skarżący określili, że kwestionują konstytucyjność przedmiotu zaskarżenia „w zakresie, w jakim narusza konstytucyjnie gwarantowane powszechne prawo do dochodzenia naruszonych praw i wolności na drodze sądowej przez to, że uzależnia dostępność merytorycznego rozpoznani[a] skargi kasacyjnej od spełnienia niedookreślonych i ocennych przesłanek w postępowaniu niejawnym uznawanym za formę merytorycznego badania skargi”. Z uwagi jednak na to, że istotą skargi jest – po pierwsze – kontestacja przesłanki istotnego zagadnienia prawnego jako podstawy przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania merytorycznego (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.) oraz – po drugie – podanie w wątpliwość konstytucyjności kontroli formalnej skargi kasacyjnej na posiedzeniu niejawnym (art. 398⁹ § 2 zdanie pierwsze k.p.c.), Trybunał uznaje, że zakres zaskarżenia wskazany przez skarżących ma charakter pozorny. Innymi słowy, z zakwestionowanych przepisów nie wynikają inne normy prawne niżli te, które da się odczytać z ich literalnego brzmienia; zakres podany przez skarżących służy jedynie wyeksponowaniu już w *petitum* skargi problemu, który rozwijają w uzasadnieniu tego środka prawnego. Z tego też powodu w niniejszej sprawie możliwa jest „prosta” konfrontacja zaskarżonych regulacji z powołanymi przez skarżących wzorcami kontroli.

3.4. Wzorce kontroli.

3.4.1. Uwagi wstępne.

W niniejszej sprawie w odniesieniu do przedmiotu zaskarżenia jako wzorzec kontroli występuje norma wywiedziona z art. 2 w związku z art. 45 ust. 1 i art. 31 ust. 3, art. 30, art. 77 ust. 2 i art. 176 ust. 1 Konstytucji. W świetle zaś konstytucyjnych oraz ustawowych przesłanek skargi konstytucyjnej, należy rozważyć dopuszczalność badania rozpatrywanej skargi pod kątem wskazanych wzorców kontroli (por. np. wyroki TK z: 18 listopada 2014 r., sygn. SK 7/11, OTK ZU nr 10/A/2014, poz. 112; 21 czerwca 2017 r., sygn. SK 35/15, OTK ZU A/2017, poz. 51 oraz 23 kwietnia 2020 r., sygn. SK 66/19, OTK ZU A/2020, poz. 13), nawet w sytuacji, gdy inicjator postępowania powołuje odnośne przepisy Konstytucji łącznie – w celu wywiedzenia określonej normy.

3.4.2. Powołanie art. 45 ust. 1 i art. 77 ust. 2 Konstytucji jako wzorców kontroli.

Artykuł 45 ust. 1 Konstytucji ma następujące brzmienie:

„Każdy ma prawo do sprawiedliwego i jawnego rozpatrzenia sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki przez właściwy, niezależny, bezstronny i niezawisły sąd”.

Z kolei art. 77 ust. 2 ustawy zasadniczej stanowi, co następuje:

„Ustawa nie może nikomu zamykać drogi sądowej dochodzenia naruszonych wolności lub praw”.

Z art. 45 ust. 1 Konstytucji wynika jednoznacznie wola ustrojodawcy, aby prawem do sądu objąć możliwie najszerszy zakres spraw; z art. 77 ust. 2 Konstytucji płynie zaś dyrektywa interpretacyjna zakazująca zamykania drogi sądowej dochodzenia naruszonych wolności lub praw. Innymi słowy, obowiązująca Konstytucja wprowadza domniemanie drogi sądowej. W przypadku kolizji prawa do sądu z inną normą konstytucyjną poddającą pod ochronę wartości o równym lub nawet większym znaczeniu dla funkcjonowania państwa lub rozwoju jednostki i konieczności uwzględnienia obu norm konstytucyjnych, dojść może do wprowadzenia pewnych ograniczeń zakresu przedmiotowego prawa do sądu. Ograniczenia takie jednak

są dopuszczalne w absolutnie niezbędnym zakresie, jeżeli urzeczywistnienie danej wartości konstytucyjnej nie jest możliwe w inny sposób. Trybunał Konstytucyjny zwrócił na to uwagę w wyroku z 9 czerwca 1998 r. o sygn. K 28/97 (OTK ZU nr 4/1998, poz. 50). Ograniczenia te mogą zostać ustanowione tylko w ustawie i tylko wtedy, gdy są konieczne w demokratycznym państwie dla jego bezpieczeństwa lub porządku publicznego bądź dla ochrony środowiska, zdrowia i moralności publicznej albo wolności i praw innych osób (art. 31 ust. 3 Konstytucji); nie mogą też naruszać istoty tych wolności i praw, które ograniczają. Ograniczenia (wskazane w art. 31 ust. 3 ustawy zasadniczej), które faktycznie zamykałyby obywatelowi drogę do sądu, należy uznać za niekonstytucyjne (por. wyrok TK z 16 marca 1999 r., sygn. SK 19/98, OTK ZU nr 3/1999, poz. 36).

Z ugruntowanego orzecznictwa Trybunału wynika, że pomiędzy art. 77 ust. 2 i art. 45 ust. 1 Konstytucji zachodzi „ścisły związek” polegający na tym, że pierwszy z nich stanowi dopełnienie i gwarancję prawa zagwarantowanego w drugim (por. wyroki TK z: 10 maja 2000 r., sygn. K 21/99, OTK ZU nr 4/2000, poz. 109; 8 grudnia 2009 r., sygn. SK 34/08, OTK ZU nr 11/A/2009, poz. 165; 12 stycznia 2010 r., sygn. SK 2/09, OTK ZU nr 1/A/2010, poz. 1 oraz 3 lipca 2019 r., sygn. SK 14/18, OTK ZU A/2019, poz. 35). W konsekwencji art. 77 ust. 2 ustawy zasadniczej pełni rolę środka ochrony przed ingerencją w konstytucyjne prawo podmiotowe do sądu, jest jego gwarancją oraz wiąże się ze wszystkimi elementami prawa do sądu (por. wyroki TK z: 14 czerwca 1999 r., sygn. K 11/98, OTK ZU nr 5/1999, poz. 97 oraz 12 stycznia 2010 r., sygn. SK 2/09). Niemniej art. 77 ust. 2 Konstytucji ma także samodzielne znaczenie normatywne i nie stanowi tylko powtórzenia, które wzmacnia treść art. 45 ust. 1 ustawy zasadniczej. Przepis ten gwarantuje bowiem konstytucyjne prawo podmiotowe, dotyczące sytuacji, jaką jest całkowite, bezpośrednie lub pośrednie, pozbawienie możliwości rozpoznania sprawy przez sąd w postępowaniu sądowym (por. wyroki TK z: 12 marca 2002 r., sygn. P 9/01, OTK ZU nr 2/A/2002, poz. 14; 12 stycznia 2010 r., sygn. SK 2/09 oraz 3 lipca 2019 r., sygn. SK 14/18).

W związku z powyższym Trybunał stwierdza, że skarżący w sposób prawidłowy powołali art. 45 ust. 1 Konstytucji (jako wzorzec główny) oraz art. 77 ust. 2 Konstytucji (jako wzorzec związkowy) dla zaskarżonego przepisu. Tym samym nie zachodzi przesłanka umorzenia postępowania we wskazanym zakresie na podstawie art. 59 ust. 1 pkt 2 u.o.t.p.TK.

3.4.3. Powołanie art. 2 Konstytucji oraz umorzenie postępowania w zakresie tego wzorca kontroli.

Artykuł 2 Konstytucji ma następujące brzmienie:

„Rzeczpospolita Polska jest demokratycznym państwem prawnym, urzeczywistniającym zasady sprawiedliwości społecznej”.

Z konstrukcji skargi konstytucyjnej, określonej w art. 79 ust. 1 Konstytucji, wynika, że celem jej jest ochrona przysługujących skarżącemu konstytucyjnych praw i wolności, naruszonych na skutek wydania ostatecznego rozstrzygnięcia na podstawie przepisu (normy prawnej), którego konstytucyjność jest kwestionowana. Zgodnie z art. 53 ust. 1 pkt 2 u.o.t.p.TK na skarżącym ciąży obowiązek wskazania naruszonego prawa lub wolności konstytucyjnej oraz określenia sposobu, w jaki do tego naruszenia doszło. Z art. 67 ust. 1 u.o.t.p.TK wynika, że Trybunał, orzekając, jest związany granicami wniosku, pytania prawnego lub skargi (por. np. wyrok TK z 20 grudnia 2017 r., sygn. SK 37/15, OTK ZU A/2017, poz. 90).

W rozpatrywanej skardze konstytucyjnej skarżący upatrują naruszenia przez zaskarżone przepisy m.in. art. 2 Konstytucji. *Nota bene* – mimo że przepis ten został powołany jako „otwierający” normę prawną rekonstruowaną przez nich z Konstytucji – to z uzasadnienia skargi wynika, że art. 2 ustawy zasadniczej został powołany jako wzorzec związkowy względem art. 45 ust. 1 i art. 77 ust. 2 Konstytucji.

Analiza uzasadnienia skargi konstytucyjnej wskazuje, że zarzuty skierowane wobec kwestionowanej normy prawnej dotyczą naruszenia prawa do sądu, zaś art. 2 Konstytucji został powołany w celu „wzmocnienia” tej argumentacji. Skarżący natomiast – poza hasłowym odwołaniem się do sprawiedliwości proceduralnej – nie przedstawili uzasadnienia zarzutu naruszenia tego przepisu ustawy zasadniczej. Okoliczność, iż ma on charakter wzorca związkowego wobec wzorca głównego w postaci art. 45 ust. 1 ustawy zasadniczej, nie zwalnia skarżących z obowiązku wykazania związku, o którym mowa w art. 53 ust. 1 pkt 3 u.o.t.p.TK.

W związku z powyższym postępowanie w zakresie dotyczącym art. 2 Konstytucji podlega umorzeniu na podstawie art. 59 ust. 1 pkt 2 u.o.t.p.TK.

3.4.4. Powołanie art. 30 Konstytucji oraz umorzenie postępowania w zakresie tego wzorca kontroli.

Artykuł 30 Konstytucji stanowi, co następuje:

„Przyrodzona i niezbywalna godność człowieka stanowi źródło wolności i praw człowieka i obywatela. Jest ona nienaruszalna, a jej poszanowanie i ochrona jest obowiązkiem władz publicznych”.

Trybunał zwraca uwagę, że zasada godności człowieka pełni w porządku konstytucyjnym kilka funkcji: łącznika między Konstytucją (akt prawa pozytywnego) a porządkiem prawnonaturalnym; determinanty interpretacji i stosowania Konstytucji; wyznacznika systemu oraz zakresu poszczególnych praw i wolności, a wreszcie – podmiotowego prawa jednostki o odrębnej treści prawnej (zob.: L. Garlicki, uwagi 11 i n. do art. 30 Konstytucji, [w:] *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz*, red. L. Garlicki, Wydawnictwo Sejmowe, Warszawa 1999-2007; P. Tuleja, [w:] *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz*, red. P. Tuleja, wyd. 2, Warszawa 2023, s. 117). Przepis ten może więc być wykorzystany jako samoistny wzorzec konstytucyjny w razie badania zgodności z Konstytucją, także w przypadku skargi konstytucyjnej, choć z uwagi na specyfikę tego prawa może się to zdarzyć wyjątkowo (zob. wyrok TK z 15 października 2002 r., sygn. SK 6/02, OTK ZU nr 5/A/2002, poz. 65 oraz postanowienie TK z 22 października 2013 r., sygn. Ts 48/12, OTK ZU nr 1/B/2015, poz. 5).

Samo wprowadzenie przez ustawodawcę do obrotu prawnego regulacji proceduralnych (*in casu*: dotyczących nadzwyczajnych środków zaskarżenia), które różnią się od unormowań ogólnych prawa procesowego w zwykłym toku instancyjnym, nie stanowi niedopuszczalnej ingerencji w konstytucyjną zasadę godności człowieka, co oznacza, że art. 30 Konstytucji w takim przypadku należy uznać za nieadekwatny wzorzec kontroli dla zaskarżonych w niniejszej sprawie regulacji (por. wyrok TK z 15 października 2002 r., sygn. SK 6/02). Ponadto skarżący – wbrew art. 53 ust. 1 pkt 3 u.o.t.p.TK – nie wyjaśnili, dlaczego uważają ten przepis za właściwy punkt odniesienia dla kontroli art. 398⁹ § 1 pkt 1 i § 2 zdanie pierwsze k.p.c.

W związku z powyższym postępowanie w zakresie dotyczącym art. 30 Konstytucji podlega umorzeniu na podstawie art. 59 ust. 1 pkt 2 u.o.t.p.TK.

3.4.5. Powołanie art. 176 ust. 1 Konstytucji oraz umorzenie postępowania w zakresie tego wzorca kontroli.

Artykuł 176 ust. 1 Konstytucji ma następujące brzmienie:

„Postępowanie sądowe jest co najmniej dwuinstancyjne”.

W orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego przyjęto, że przepis ten – mimo że został przez ustrojodawcę zamieszczony w rozdziale VIII („Sądy i Trybunały”) – dotyczy prawa podmiotowego jednostki i może stanowić wzorzec związkowy w sprawach inicjowanych skargą konstytucyjną (por. m.in. wyroki TK z: 13 czerwca 2006 r., sygn. SK 54/04, OTK ZU nr 6/A/2006, poz. 64; 2 października 2006 r., sygn. SK 34/06, OTK ZU nr 9/A/2006,

poz. 118; 27 marca 2007 r., sygn. SK 3/05, OTK ZU nr 3/A/2007, poz. 32; 31 marca 2009 r., sygn. SK 19/08, OTK ZU nr 3/A/2009, poz. 29 oraz 9 lutego 2010 r., sygn. SK 10/09, OTK ZU nr 2/A/2010, poz. 10). Jednocześnie, aby uznać zarzut skargi konstytucyjnej za dopuszczalny, musi występować ścisła relacja (związek) pomiędzy treścią orzeczenia, zaskarżonym przepisem aktu normatywnego (normą prawną) a postawionym zarzutem niezgodności tego przepisu z określoną normą konstytucyjną (por. np. postanowienia TK z: 4 marca 2014 r., sygn. Ts 88/13, OTK ZU nr 2/B/2014, poz. 147; 10 lipca 2014 r., sygn. Ts 224/12, OTK ZU nr 5/B/2014, poz. 385 oraz 8 listopada 2016 r., sygn. Ts 294/15, OTK ZU B/2016, poz. 507, a także wyroki TK z: 20 grudnia 2017 r., sygn. SK 37/15 oraz 23 kwietnia 2020 r., sygn. SK 66/19).

Kwestionowany przez skarżących przepis dotyczy jedynie przesłanki przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania merytorycznego oraz tego, że postanowienie w przedmiocie przyjęcia albo odmowy przyjęcia skargi kasacyjnej przez Sąd Najwyższy wydawane jest na posiedzeniu niejawnym. Trybunał nie uznaje za trafne stanowiska skarżących, że art. 398⁹ § 1 pkt 1 i § 2 zdanie pierwsze k.p.c. narusza prawo do dwuinstancyjnej procedury sądowej, wywodzone z art. 176 ust. 1 Konstytucji. Nie można bowiem przyjąć, że w sytuacji, gdy skarżący mieli z mocy ustawy zagwarantowane rozpoznanie ich sprawy o zapłatę w dwóch instancjach (w pierwszej – przed sądem okręgowym, a w drugiej – przed sądem apelacyjnym) i z tego prawa skorzystali, dochodzi do „abstrakcyjnego” naruszenia prawa do dwuinstancyjnego postępowania. Innymi słowy, prawo wywodzone przez skarżących z art. 176 ust. 1 Konstytucji (i odnoszone przez nich do art. 45 ust. 1 ustawy zasadniczej) nie stanowi adekwatnego wzorca w niniejszej sprawie.

W związku z powyższym postępowanie w zakresie dotyczącym art. 176 ust. 1 Konstytucji podlega umorzeniu na podstawie art. 59 ust. 1 pkt 2 u.o.t.p.TK.

3.4.6. Powołanie art. 31 ust. 3 Konstytucji oraz umorzenie postępowania w zakresie tego wzorca kontroli.

Artykuł 31 ust. 3 Konstytucji stanowi, co następuje:

„Ograniczenia w zakresie korzystania z konstytucyjnych wolności i praw mogą być ustanawiane tylko w ustawie i tylko wtedy, gdy są konieczne w demokratycznym państwie dla jego bezpieczeństwa lub porządku publicznego, bądź dla ochrony środowiska, zdrowia i moralności publicznej, albo wolności i praw innych osób. Ograniczenia te nie mogą naruszać istoty wolności i praw”.

Konstytucyjna zasada proporcjonalności może stanowić wzorzec związkowy w sprawach inicjowanych przed Trybunałem Konstytucyjnym w trybie skargi konstytucyjnej (zob. np. wyrok pełnego składu TK z 25 września 2019 r., sygn. SK 31/16). Niemniej jednak odwoływanie się do tej zasady wymaga przez inicjatora postępowania przedstawienia jakiegokolwiek argumentacji. W niniejszej sprawie skarżący w uzasadnieniu skargi ograniczyli się jednak do hasłowego odwołania do tej zasady, co nie czyni zadość wymogowi z art. 53 ust. 1 pkt 3 u.o.t.p.TK.

W związku z powyższym postępowanie w zakresie dotyczącym art. 31 ust. 3 Konstytucji podlega umorzeniu na podstawie art. 59 ust. 1 pkt 2 u.o.t.p.TK.

3.5. Uzasadnienie skargi konstytucyjnej.

Odnosząc się do uzasadnienia skargi konstytucyjnej, należy przypomnieć, że w wyroku z 15 grudnia 2020 r. o sygn. SK 12/20 (OTK ZU A/2021, poz. 2) Trybunał Konstytucyjny zwrócił uwagę, iż „o dopuszczalności orzekania merytorycznego w sprawie zainicjowanej skargą konstytucyjną nie decyduje objętość jej uzasadnienia, lecz zasadność (trafność) poruszonego przez skarżącego problemu (...). Trybunał Konstytucyjny jest zaś obowiązany samodzielnie uzasadnić określone rozstrzygnięcie, nie ograniczając się do weryfikacji stanowisk

uczestników postępowania, co wynika z niekwestionowanej na gruncie naszej kultury prawnej zasady *iura novit curia* oraz normy wyrażonej w art. 69 ust. 1 uotpTK, nakazującej Trybunałowi w toku postępowania zbadać wszystkie istotne okoliczności w celu wszechstronnego wyjaśnienia sprawy”. Stanowisko to zostało podzielone w wyrokach z 7 czerwca 2022 r. o sygn. SK 68/19 (OTK ZU A/2022, poz. 34), 22 czerwca 2022 r. o sygn. SK 3/20 (OTK ZU A/2022, poz. 46) oraz 5 listopada 2024 r., sygn. SK 67/20 (OTK ZU A/2025, poz. 28).

Skład orzekający w niniejszej sprawie – aprobuując to stanowisko – stwierdza, że uzasadnienie rozpatrywanej skargi konstytucyjnej (w części przyjętej do rozstrzygnięcia merytorycznego, tj. w zakresie zarzutu niezgodności z art. 45 ust. 1 w związku z art. 77 ust. 2 Konstytucji) spełnia wymóg z art. 53 ust. 1 pkt 3 u.o.t.p.TK.

3.6. Wniosek Prokuratora Generalnego o umorzenie postępowania.

W swoim stanowisku Prokurator Generalny wniósł o umorzenie postępowania, jako podstawę wskazując wystąpienie w niniejszej sprawie przesłanki *ne bis in idem*, albowiem w sprawie przysądu kasacyjnego Trybunał Konstytucyjny orzekł już w wyroku z 30 maja 2007 r., sygn. SK 68/06 (OTK ZU nr 6/A/2007, poz. 53).

Trybunał Konstytucyjny uznaje wniosek Prokuratora Generalnego za bezzasadny i jego argumentację za pozbawioną podstaw.

Należy przypomnieć, że zasada *ne bis in idem* wyraża zakaz orzekania tego samego przedmiotu z tym samym wzorcem kontroli. Zasada ta – z jednej strony – stabilizuje sytuację powstałą w wyniku ostatecznego orzeczenia jako formalnie prawomocnego, z drugiej zaś – nie zamyka drogi do dalszego procedowania przed Trybunałem pod warunkiem wskazania innych, niż dotychczas badane, wzorców kontroli. Z tego względu zastosowanie zasady *ne bis in idem* znajduje pełne uzasadnienie w przypadku wcześniejszego orzeczenia Trybunału o zgodności badanego przedmiotu ze wskazanym wzorcem kontroli lub w przypadku, gdy Trybunał uznał wskazany wzorzec za nieadekwatny do badania danego przedmiotu kontroli, czyli w sytuacjach, gdy przedmiot badania pozostaje nadal w systemie prawa (por. postanowienie TK z 12 kwietnia 2012 r., sygn. P 33/11, OTK ZU nr 4/A/2012, poz. 47). Ponadto w wyniku wcześniejszego orzeczenia o niekonstytucyjności przedmiotu kontroli następuje jego derogacja z systemu prawa; powoływanie się na niemożność badania konstytucyjności ze względu na tożsamość wzorców (*ne bis in idem*) – w przypadku wcześniejszego orzeczenia o niekonstytucyjności – budzi wątpliwości, ponieważ niezależnie od wskazanych wzorców procedowanie przed Trybunałem w tym przypadku jest niedopuszczalne ze względu na brak przedmiotu badania konstytucyjności (por. postanowienie TK z 12 kwietnia 2012 r., sygn. P 33/11).

W powoływanym przez Prokuratora Generalnego wyroku z 30 maja 2007 r. w sprawie o sygn. SK 68/06 Trybunał Konstytucyjny orzekł, co następuje:

„Art. 398⁹ § 2 zdanie drugie ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. Nr 43, poz. 296, ze zm.) jest niezgodny z art. 45 ust. 1 w związku z art. 31 ust. 3 i art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej oraz nie jest niezgodny z art. 77 ust. 2 Konstytucji”.

W sprawie o sygn. SK 68/06 Trybunał orzekł tylko i wyłącznie o niekonstytucyjności przepisu k.p.c., który zwalniał Sąd Najwyższy z obowiązku uzasadnienia postanowienia o odmowie przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania merytorycznego. Nie orzekł natomiast ani o przesłankach warunkujących przyjęcie skargi kasacyjnej, ani o trybie rozpoznania wstępnego tej skargi na posiedzeniu niejawnym. Nie można zatem mówić, że mamy w rozpatrywanej sprawie o sygn. SK 43/22 ziszczenie się przesłanki *ne bis in idem*. Ponadto należy zwrócić uwagę, że ani art. 398⁹ § 1 pkt 1, ani art. 398⁹ § 2 zdanie pierwsze k.p.c., nie były dotychczas przedmiotem wypowiedzi orzeczniczej Trybunału Konstytucyjnego w jakimkolwiek wyroku odnośnie do ich zgodności albo niezgodności z Konstytucją.

W związku z powyższym wniosek Prokuratora Generalnego o umorzenie niniejszego postępowania nie podlega uwzględnieniu.

3.7. Konkluzja.

W tym stanie rzeczy Trybunał Konstytucyjny stwierdza, że w niniejszej sprawie rozpatrywać będzie problem zgodności art. 398⁹ § 1 pkt 1 i § 2 zdanie pierwsze k.p.c. z art. 45 ust. 1 w związku z art. 77 ust. 2 Konstytucji.

4. Ocena konstytucyjności art. 398⁹ § 1 pkt 1 i § 2 zdanie pierwsze k.p.c.

4.1. Uwagi wprowadzające.

4.1.1. Instytucja przedsądu kasacyjnego w sprawach cywilnych została już szczegółowo omówiona przez Trybunał Konstytucyjny m.in. w uzasadnieniach do wyroku pełnego składu z 31 marca 2005 r., sygn. SK 26/02 (OTK ZU nr 3/A/2005, poz. 29) oraz wyroku z 1 lipca 2008 r., sygn. SK 40/07 (OTK ZU nr 6/A/2008, poz. 101). Z tych względów analiza cech skargi kasacyjnej zostanie ograniczona w niniejszej sprawie do kilku uwag.

W wyniku nowelizacji k.p.c. dokonanej ustawą z dnia 22 grudnia 2004 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych (Dz. U. z 2005 r. Nr 13, poz. 98; dalej: ustawa z 2004 r.), która weszła w życie 6 lutego 2005 r., modyfikacji uległ charakter prawny kasacji. Przestała być ona środkiem służącym kwestionowaniu orzeczeń pozbawionych cechy prawomocności, czyli zwyczajnym środkiem odwoławczym. Stała się nadzwyczajnym środkiem zaskarżenia – skargą, służącą inicjowaniu postępowania kontrolnego przed Sądem Najwyższym w odniesieniu do orzeczeń prawomocnych. Przepisy dotyczące skargi kasacyjnej zostały zamieszczone w nowym dziale Va tytułu VI księgi I części I k.p.c. Zmiany wprowadzone w wyniku wspomnianej nowelizacji doprowadziły „do dobitnego podkreślenia, że jest to szczególnie środek prawny, w ramach którego Sąd Najwyższy kontroluje wyłącznie stosowanie prawa, a nie ustalenia faktyczne, i mający przede wszystkim na celu – w interesie publicznym – ujednolicenie orzecznictwa sądów powszechnych, rozstrzyganie spraw precedensowych oraz o istotnym znaczeniu dla rozwoju prawa judykatury sądowej (...). Celem skargi kasacyjnej jest ostateczna kontrola zgodności z prawem zaskarżonych nią prawomocnych orzeczeń sądów II instancji. Przez tę kontrolę skarga kasacyjna ma służyć praworządności i jednolitości wymiaru sprawiedliwości, a jednocześnie umożliwić Sądowi Najwyższemu bezpośredni wgląd w orzecznictwo sądów niższych, realizację jego funkcji w zakresie nadzoru judykacyjnego” (T. Ereciński, [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, t. 2, red. T. Ereciński, Warszawa 2007, s. 190-191).

4.1.2. W obowiązującym przed 6 lutego 2005 r. stanie prawnym (tj. przed zmianą k.p.c. ustawą z 2004 r.) elementy, które powinna zawierać kasacja, wskazywał art. 393 k.p.c. Określone w art. 393 § 1 k.p.c. przesłanki wskazywały, że Sąd Najwyższy może odmówić przyjęcia kasacji do rozpoznania, jeżeli w sprawie nie występuje istotne zagadnienie prawne, nie istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, kasacja jest oczywiście bezzasadna. Zgodnie z art. 393 § 2 k.p.c. przepis § 1 tego artykułu nie był stosowany, jeżeli zaskarżone orzeczenie oczywiście naruszało prawo albo gdy zachodziła nieważność postępowania.

Obowiązujący obecnie art. 398⁹ § 1 k.p.c. zawiera nieco odmienną treść w porównaniu z poprzednio obowiązującym art. 393 § 1 k.p.c. Artykuł 398⁹ § 1 k.p.c. ujęty został jako przepis określający przesłanki przyjęcia (a nie odmowy przyjęcia) skargi kasacyjnej do rozpoznania – Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących po-

ważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Przyjmując taką treść przepisu, ustawodawca zareagował na zarzut niespójności i braku dostatecznej precyzji dotychczasowego art. 393 k.p.c., który określał zarówno negatywne, jak i pozytywne przesłanki przedsądu wzajemnie się krzyżujące. Obecnie ustawa wymienia jedynie pozytywne okoliczności obligujące Sąd Najwyższy do przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania (por. T. Erciński, *op.cit.*, s. 240).

4.1.3. Trybunał Konstytucyjny wielokrotnie podkreślał, że zarówno z Konstytucji, jak i z przepisów Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, sporządzonej w Rzymie dnia 4 listopada 1950 r., zmienionej następnie Protokołami nr 3, 5 i 8 oraz uzupełnionej Protokołem nr 2 (Dz. U. z 1993 r. Nr 61, poz. 284, ze zm.), wynika, iż standardem minimalnym odnoszącym się do postępowania sądowego jest jego dwuinstancyjność. Wszystko, co przekracza ten standard, włącznie z instytucją skargi kasacyjnej (kasacji) i sposobem jej ukształtowania, jest swoistym „naddatkiem”, podwyższeniem standardu minimalnego. Przepisy k.p.c. nie muszą w tym kontekście zapewniać stronom prawa do rozpatrzenia sprawy przez Sąd Najwyższy, zaś możliwość odwołania się do trzeciej instancji wykracza poza konstytucyjne minimum. To znaczy, że strona nie ma podstaw do roszczenia względem państwa o takie ukształtowanie obowiązujących przepisów, które zapewniałyby jej rozpoznanie każdej sprawy przez Sąd Najwyższy (por.: wyroki pełnego składu TK z 6 października 2004 r., sygn. SK 23/02, OTK ZU nr 9/A/2004, poz. 89 oraz 31 marca 2005 r., sygn. SK 26/02; wyroki TK z: 10 lipca 2000 r., sygn. SK 12/99, OTK ZU nr 5/2000, poz. 143; 17 maja 2004 r., sygn. SK 32/03, OTK ZU nr 5/A/2004, poz. 44 oraz 16 stycznia 2006 r., sygn. SK 30/05, OTK ZU nr 1/A/2006, poz. 2; postanowienie TK z 7 października 2008 r., sygn. SK 55/06, OTK ZU nr 8/A/2008, poz. 144).

Z przepisów Konstytucji nie można zatem wywodzić prawa do skargi kasacyjnej (kasacji) jako prawa do rozpoznania sprawy przez kolejną, trzecią instancję. Możliwość wniesienia środka zaskarżenia do trzeciej instancji wykracza poza konstytucyjne minimum wyznaczone w art. 176 ust. 1 Konstytucji.

Jak podkreślił Trybunał Konstytucyjny w wyroku z 17 maja 2004 r. w sprawie o sygn. SK 32/03, kwestia dokonanej przez ustawodawcę wyboru charakteru kasacji i uczynienia jej nadzwyczajnym środkiem zaskarżenia pozostaje poza kognicją Trybunału. Ustawodawca dysponuje szerszym marginesem swobody w wypadku środka nadzwyczajnego, a to nakazuje stosować łagodniejsze kryteria oceny konstytucyjności przepisów regulujących jego prawny reżim w ustawodawstwie zwykłym. W konsekwencji kształtowanie procedury przedsądu w odniesieniu do skargi kasacyjnej jako środka nadzwyczajnego (od orzeczeń prawomocnych), który sąd „może przyjąć”, zezwala na szerszy margines swobody ustawodawcy przy formułowaniu przepisów. Zakres swobody regulacyjnej w odniesieniu do nadzwyczajnych i zwyczajnych środków jest bowiem inny (większe uprawnienia ustawodawcy kształtującego reżim prawny środka nadzwyczajnego). Tym samym także kryteria kontroli konstytucyjności w obu wypadkach są różne.

Okoliczność ta powinna być – w ocenie Trybunału Konstytucyjnego – uwzględniona także w przypadku oceny przepisów określających warunki formalne skargi kasacyjnej. Odejście od typowego modelu ochrony sądowej w określonych normatywnie sytuacjach nie może być jednak *per se* traktowane jako przejaw naruszenia konstytucyjnych gwarancji prawa do sądu. Stanowisko takie wyraził Trybunał Konstytucyjny w wyroku z 28 lipca 2004 r., sygn. P 2/04 (OTK ZU nr 7/A/2004, poz. 72). Sprawiedliwość proceduralna nie może być oceniana w kategoriach abstrakcyjnych, niezależnie od kategorii spraw, które są przedmiotem rozpoznania sądowego, konfiguracji podmiotowych, znaczenia poszczególnych kategorii praw dla ochrony interesów jednostki. Ustawodawca zachowuje w tym zakresie znaczne pole

swobody, które umożliwia kształtowanie procedur sądowych z uwzględnieniem zróżnicowanych czynników w sposób stanowiący próbę wyważenia interesów pozostających w pewnym konflikcie (zob. wyrok TK z 1 lipca 2008 r., sygn. SK 40/07).

Skoro Konstytucja w art. 78 i art. 176 ust. 1 w pełni gwarantuje co najmniej dwuinstancyjny tryb postępowania, to nawet gdyby k.p.c. w ogóle nie przewidywał kontroli orzeczeń w trybie rozpatrywania skargi kasacyjnej, regulacja tej ustawy mieściłaby się w ramach konstytucyjnego modelu prawa do sądu (por. powołane postanowienie TK z 7 października 2008 r., sygn. SK 55/06). Konstytucja w art. 78 formułuje gwarancję prawa do zaskarżenia orzeczeń sądów pierwszej instancji, nie stoi natomiast na przeszkodzie uzależnieniu prawa do skargi kasacyjnej (kasacji) od dodatkowych kryteriów. Przepisy Konstytucji dają ustawodawcy zwykłą pewną swobodę kreowania środków zaskarżenia orzeczeń zapadłych w drugiej instancji. Wprowadzając je do procedury cywilnej, ustawodawca mógł – przy spełnieniu konstytucyjnego wymogu dwuinstancyjności – ukształtować w ustawie zakres ich dopuszczalności wedle swego uznania (zob. wyrok pełnego składu TK z 6 października 2004 r., sygn. SK 23/02).

4.1.4. W postanowieniu z 18 września 2006 r., sygn. Ts 36/06 (OTK ZU nr 3/B/2007, poz. 110) – wstępnie rozpoznając skargę konstytucyjną dotyczącą niezgodności art. 398³ § 3 oraz art. 398⁹ § 1 i 2 k.p.c. z art. 2, art. 45 ust. 1, art. 78 i art. 175 ust. 1 Konstytucji – Trybunał Konstytucyjny wskazał, że „wyłączenie pewnych spraw spod kontroli kasacyjnej nie narusza samego prawa do sądu w kształcie, jaki nadała temu prawu obowiązująca Konstytucja (...). Konstytucja nie gwarantuje (...) «możliwości wszechstronnego osądu sporu przez Sąd Najwyższy». Taka możliwość jest gwarantowana w zakresie dwuinstancyjnego postępowania sądowego”.

Z kolei w postanowieniu TK z 26 maja 2008 r., sygn. SK 12/06 (OTK ZU nr 4/A/2008, poz. 71) – w sprawie dotyczącej badania zgodności art. 398³ § 3 oraz art. 398⁹ § 2 zdanie pierwsze k.p.c. z art. 2 w związku z art. 31 ust. 3 i art. 45 ust. 1 Konstytucji – Trybunał Konstytucyjny uznał, że „obowiązujące przepisy kształtują skargę kasacyjną przede wszystkim jako instrument, za pomocą którego Sąd Najwyższy sprawuje nadzór judykacyjny nad orzecznictwem sądów powszechnych. Okoliczności wymienione w art. 398⁹ § 1 pkt 1-4 k.p.c. świadczą o tym, że w przypadku kasacji nad interesem indywidualnym (uzyskaniem sprawiedliwego orzeczenia w konkretnej sprawie) przeważa interes publiczny. Sąd Najwyższy dokonuje selekcji wpływających do niego skarg kasacyjnych, wybierając sprawy najpoważniejsze lub o charakterze precedensowym, w celu zapewnienia jednolitości wykładni oraz dalszego rozwoju prawa. Tymczasem dla stron postępowania kwestia, czy to ich właśnie sprawa przyczyni się do dalszego rozwoju prawa, czy harmonizacji praktyki orzeczniczej, ma znaczenie drugorzędne (...). Zadaniem Sądu Najwyższego nie jest zatem ponowna analiza oceny wiarygodności i mocy dowodów oraz ustalanie stanu faktycznego, lecz rozpatrywanie kwestii prawnych budzących spory, wątpliwości i rozbieżności w orzecznictwie sądów i w doktrynie (zob. T. Zembrzusi, *Zarzut naruszenia art. 233 k.p.c. jako podstawa kasacyjna po nowelizacji k.p.c.*, „Monitor Prawniczy” nr 23/2005, s. 1169). Jest to kolejny argument potwierdzający stanowisko ustawodawcy, że wystarczającą ochronę interesów jednostki zapewnia dwukrotne rozpoznanie jej sprawy przez właściwy, niezależny, bezstronny i niezawisły sąd. O ile więc strony postępowania mają pełny dostęp do rozbudowanych gwarancji procesowych w pierwszej i drugiej instancji, o tyle skarga kasacyjna jest środkiem nadzwyczajnym, istniejącym niejako «ponadstandardowo» i służącym przede wszystkim określonym celom publicznym. Prawo do skargi kasacyjnej, jako przewidziane przez ustawę zwykłą prawo wnoszenia wniosku o przeprowadzenie kontroli orzeczenia drugiej instancji, nie jest bowiem koniecznym i konstytutywnym składnikiem prawa do sądu. Ma ono charakter wyłączenia ustawowy”.

Uzupełnienie postępowania kasacyjnego instytucją przedsądu, nie odbierając stronie prawa do wniesienia skargi kasacyjnej, upoważnia jednocześnie Sąd Najwyższy do jej rozpoznania przede wszystkim wtedy, gdy przemawia za tym interes publiczny. Czynności Sądu Najwyższego, skutkujące przyjęciem skargi kasacyjnej do rozpoznania, należy uznać za formę merytorycznego badania skargi co najmniej w zakresie warunków, określonych w art. 398⁹ § 1 i 2 k.p.c. (por. postanowienie TK z 7 października 2008 r., sygn. SK 55/06).

4.2. Przepis art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. a standard wywodzony z art. 45 ust. 1 w związku z art. 77 ust. 2 Konstytucji.

4.2.1. Trybunał zwraca uwagę, że przez istotne zagadnienie prawne, o którym mowa w art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. rozumie się w orzecznictwie problem o charakterze prawnym, powstały na tle konkretnego przepisu prawa, mający charakter rzeczywisty w tym znaczeniu, że jego rozwiązanie stwarza realne i poważne trudności. Problem ten musi mieć charakter uniwersalny, co oznacza, że jego rozwiązanie powinno służyć rozstrzygnięciu innych, podobnych spraw. Chodzi przy tym o problem, którego wyjaśnienie jest konieczne dla rozstrzygnięcia danej sprawy, a więc pozostający w związku z podstawami skargi oraz z wiążącym Sąd Najwyższy, a ustalonym przez sąd drugiej instancji, stanem faktycznym sprawy (art. 398¹³ § 2 k.p.c.), a także w związku z podstawą prawną zaskarżonego wyroku (zob. wyrok SN z 3 lutego 2012 r., sygn. akt I UK 271/11, Legalis, a także postanowienia SN z: 21 maja 2013 r., sygn. akt IV CSK 53/13, Legalis; 27 lutego 2019 r., sygn. akt I CSK 447/18, Legalis oraz 28 stycznia 2021 r., sygn. akt III PSK 19/21, Legalis). Konieczne jest przytoczenie argumentów prawnych, które prowadzą do rozbieżnych ocen. Skarżący powinien nie tylko wskazać przepis prawa (materialnego lub procesowego), którego dotyczy zagadnienie, ale także przedstawić pogłębioną argumentację prawną w celu wykazania, że zagadnienie jest istotne, a jego rozstrzygnięcie ma znaczenie dla merytorycznego rozstrzygnięcia w jego sprawie (zob. postanowienia SN z: 28 listopada 2003 r., sygn. akt II CK 324/03, Legalis; 13 lipca 2007 r., sygn. akt III CSK 180/07, Legalis; 23 sierpnia 2007 r., sygn. akt I UK 134/07, Legalis; 20 lutego 2019 r., sygn. akt IV CSK 351/18, Legalis; 12 lutego 2021 r., sygn. akt IV CSK 437/20, Legalis; 9 marca 2021 r., sygn. akt III CSK 219/20, Legalis).

Istotne zagadnienie prawne, jeżeli miałoby stanowić przyczynę przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, powinno występować w danej sprawie. Nie można rozpatrywać kwestii prawnej oderwanej od wyjaśnionego w sprawie stanu faktycznego. Ponadto „istotne zagadnienie prawne” jest istotne w tym znaczeniu, że nie było dotychczas rozważane w orzecznictwie SN, a zatem jego rozstrzygnięcie miałoby znaczenie dla praktyki orzeczniczej sądów; tylko wtedy wykazany zostałby publicznoprawny charakter skargi kasacyjnej, której podstawowym celem jest wkład w rozwój prawa i zapewnienie jednolitości jego sądowej wykładni (por. postanowienie SN z 3 kwietnia 2008 r., sygn. akt II PK 351/07, Legalis). Istotne zagadnienie powinno się charakteryzować „nowością”, która uzasadniałaby potrzebę jego analizy ze strony SN (por. postanowienie SN z 16 maja 2018 r., sygn. akt II CSK 12/18, Legalis).

W tym kontekście istnienie samej przesłanki przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania (występowanie „istotnego zagadnienia prawnego”) samo w sobie nie budzi wątpliwości konstytucyjnych. Ustawodawca wprowadzając takie, a nie inne przesłanki, działa znów jednak w ramach swobody legislacyjnej. Z tego też powodu wydaje się zasadne orzeczenie o zgodności zaskarżonego przepisu z wzorcami kontroli powołanymi przez skarżących

4.2.2. W świetle dokonanych w punkcie 4.1. oraz podpunkcie 4.2.1. tej części niniejszego uzasadnienia rozważań Trybunał Konstytucyjny stwierdza, że kwestionowane unormowanie art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. nie eliminuje prawa do sądu osoby (podmiotu) składające-

go skargę kasacyjną w postępowaniu cywilnym, rozumianego jako prawo uruchomienia postępowania przed Sądem Najwyższym. Sąd ten bowiem musi: zbadać skargę kasacyjną pod kątem spełnienia przesłanek jej rozpoznania określonych w zaskarżonym przepisie, następnie wydać postanowienie o przyjęciu lub odmowie przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania oraz uzasadnić to postanowienie. Tym samym spełnione zostają podstawowe elementy konstytucyjnego prawa do sądu.

Należy nadto podkreślić, że Trybunał Konstytucyjny w dotychczasowym orzecznictwie uznawał zarzuty względem przesłanek przyjęcia przez Sąd Najwyższy skargi kasacyjnej do rozpoznania za oczywiście bezzasadne. W ocenie Trybunału art. 45 ust. 1 czy art. 77 ust. 2 Konstytucji nie mogą być uznane za podstawę normatywną do konstruowania podmiotowego prawa skarżącego do korzystania z kasacji lub skargi kasacyjnej (zob.: wyrok z 10 lipca 2000 r., sygn. SK 12/99, a także postanowienia z: 15 grudnia 1999 r., sygn. Ts 111/99, OTK ZU nr 1/2000, poz. 23; 13 listopada 2001 r. i 23 stycznia 2002 r., sygn. Ts 117/01, OTK ZU nr 1/B/2002, poz. 90 i 91; 15 listopada 2001 r. i 4 lutego 2002 r., sygn. Ts 107/01, OTK ZU nr 1/B/2002, poz. 87 i 88; 12 grudnia 2001 r. i 23 stycznia 2002 r., sygn. Ts 135/01, OTK ZU nr 1/B/2002, poz. 102 i 103; 5 listopada 2001 r. i 29 stycznia 2002 r., sygn. Ts 95/01, OTK ZU nr 1/B/2002, poz. 74 i 75; 9 października 2007 r., sygn. Ts 45/07, OTK ZU nr 6/B/2007, poz. 292; 7 października 2008 r., sygn. SK 55/06; 27 kwietnia 2016 r., sygn. Ts 58/16, OTK ZU B/2016, poz. 381 oraz 13 czerwca 2017 r., sygn. Ts 262/16, OTK ZU B/2018, poz. 59).

4.2.3. W związku z powyższym – w ocenie Trybunału – nie można mówić o naruszeniu przez art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. normy wywodzonej z art. 45 ust. 1 w związku z art. 77 ust. 2 Konstytucji.

4.3. Przepis art. 398⁹ § 2 zdanie pierwsze k.p.c. a standard wywodzony z art. 45 ust. 1 w związku z art. 77 ust. 2 Konstytucji.

4.3.1. Należy przypomnieć, że prawo do sądu jest jednym z podstawowych praw jednostki i jedną z fundamentalnych gwarancji praworządności. Jak wielokrotnie podkreślał to Trybunał Konstytucyjny w swych orzeczeniach, na konstytucyjne prawo do sądu składa się w szczególności: po pierwsze – prawo dostępu do sądu, tj. prawo uruchomienia procedury przed sądem – organem o określonej charakterystyce (niezależnym, bezstronnym i niezawisłym); po drugie, prawo do odpowiedniego ukształtowania procedury sądowej, zgodnie z wymogami sprawiedliwości i jawności; po trzecie, prawo do wyroku sądowego, tj. prawo do uzyskania wiążącego rozstrzygnięcia danej sprawy przez sąd (por. m.in. wyroki TK z: 9 czerwca 1998 r., sygn. K 28/97; 16 marca 1999 r., sygn. SK 19/98 oraz 10 maja 2000, sygn. K 21/99).

4.3.2. Stanowisko określające zakres prawa do sądu i jego elementów Trybunał Konstytucyjny rozwijał w wielu swoich orzeczeniach. Należy wskazać na stanowisko zajęte w wyroku z 16 stycznia 2006 r. w sprawie o sygn. SK 30/05, w którym – oceniając przepisy procedury karnej w zakresie rozpoznania kasacji – Trybunał uznał art. 535 § 2 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz. U. Nr 89, poz. 556, ze zm.; dalej: k.p.k.), w ówczesnym brzmieniu, za niezgodny z art. 2 w związku z art. 45 ust. 1 i art. 31 ust. 3 Konstytucji. Podstawą orzeczenia było uznanie, że zgromadzenie w ramach jednego postępowania sądowego trzech czynników, tj. braku powinności zawiadamiania stron, braku powinności sporządzenia uzasadnienia oraz faktu posługiwania się zwrotem nieostrym (oczywistą bezzasadnością), jako przesłankami stosowania ówczesnego art. 535 § 2 k.p.k. wykluczającymi informacyjny obowiązek sądu, prowadzi do wniosku o przekroczeniu przez ustawodawcę granic proporcjonalności w zakresie ukształtowania rzetelnej procedury rozpa-

trwania „oczywiście bezzasadnych kasacji”. Trybunał Konstytucyjny nie dopatrywał się naruszenia standardu konstytucyjnego w zakresie rozpoznania kasacji jako nadzwyczajnego środka odwoławczego – co wymaga podkreślenia – w żadnym z trzech wskazanych elementów z osobna, tj. m.in. w samym braku powinności sporządzenia uzasadnienia, lecz w ich łącznym wystąpieniu w jednym postępowaniu. Skutkiem tej sytuacji było bowiem wyłączenie możliwości uzyskania przez stronę informacji o motywach rozstrzygnięcia.

Z kolei w przywoływanym już wyroku z 30 maja 2007 r. w sprawie o sygn. SK 68/06 Trybunał – na gruncie procedury cywilnej – uznał za niedopuszczalne zwolnienie Sądu Najwyższego, dokonującego przedsądu na posiedzeniu niejawnym bez udziału stron, z obowiązku wskazania na piśmie motywów, którymi się kierował przy odmowie przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania merytorycznego.

4.3.3. W rozpatrywanej sprawie, jak wynika z treści skargi konstytucyjnej i załączonego postanowienia Sądu Najwyższego, skarżący nie zostali pozbawieni prawa do znajomości podstaw wydanego orzeczenia. Sąd Najwyższy rozpoznał wstępnie skargę kasacyjną na posiedzeniu niejawnym, na którym wydał postanowienie wraz uzasadnieniem pisemnym, które zostało doręczone skarżącym. W tej sytuacji nie można twierdzić, że kwestionowany art. 398⁹ § 2 zdanie pierwsze k.p.c. w ogóle narusza wywodzone z Konstytucji prawa procesowe jednostki w postępowaniu sądowym. W zakresie zatem, w jakim żądanie dostępu do informacji i motywów rozstrzygnięcia Sądu Najwyższego związane jest z postępowaniem w sprawie, skarżącym wnoszącym skargę kasacyjną zapewniono realizację ich prawa do sądu i znajomości motywów rozstrzygnięcia. Z uwagi zaś na to, że mamy tu do czynienia z sądową procedurą nadzwyczajną (niewymaganą przez Konstytucję), nie można uznać wyboru ustawodawcy co do sposobu rozpoznania wstępnego skargi kasacyjnej na posiedzeniu niejawnym za wykraczające przeciw konstytucyjnemu prawu do sądu, jeżeli procedura gwarantuje uzyskanie przez stronę motywów rozstrzygnięcia.

4.3.4. W związku z powyższym – w ocenie Trybunału – nie można mówić o naruszeniu przez art. 398⁹ § 2 zdanie pierwsze k.p.c. normy wywodzonej z art. 45 ust. 1 w związku z art. 77 ust. 2 Konstytucji.

4.4. Konkluzja.

Wziąwszy pod uwagę powyższe argumenty, Trybunał stwierdza, że art. 398⁹ § 1 pkt 1 i § 2 zdanie pierwsze k.p.c. jest zgodny z art. 45 ust. 1 w związku z art. 77 ust. 2 Konstytucji.

5. Uwaga dodatkowa.

Na marginesie rozpatrywanej sprawy Trybunał Konstytucyjny dostrzega praktyczny problem w postaci sposobu uzasadniania przez Sąd Najwyższy postanowień wydawanych w ramach przedsądu kasacyjnego. Wprawdzie w sprawie skarżących sporządzono lakoniczne uzasadnienie postanowienia o odmowie przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, niemniej jednak nietrafne byłoby wyciąganie z tej okoliczności wniosku, że wynikało to z zakwestionowanych w rozpatrywanej skardze regulacji k.p.c. To, w jaki sposób Sąd Najwyższy sporządza uzasadnienia swoich postanowień, zależy wyłącznie od poszczególnych składów orzekających tego Sądu, a zatem stanowi sferę stosowania prawa, która nie podlega kontroli Trybunału Konstytucyjnego (por. postanowienia TK z 7 października 2014 r. oraz 13 lutego 2015 r., sygn. Ts 220/13, OTK ZU nr 1/B/2015, poz. 35 i 36).

Dodatkowo Trybunał zwraca uwagę, że oprócz skargi kasacyjnej, która *de lege lata* i w praktyce orzecniczej stanowi dość sformalizowany nadzwyczajny środek zaskarżenia, istnieje także możliwość wniesienia skargi nadzwyczajnej do Sądu Najwyższego, jeżeli:

1) orzeczenie narusza zasady lub wolności i prawa człowieka i obywatela określone w Konstytucji, lub

2) orzeczenie w sposób rażąco narusza prawo przez błędną jego wykładnię lub niewłaściwe zastosowanie, lub

3) zachodzi oczywista sprzeczność istotnych ustaleń sądu z treścią zebranego w sprawie materiału dowodowego

– a orzeczenie nie może być uchylone lub zmienione w trybie innych nadzwyczajnych środków zaskarżenia (art. 89 § 1 ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym, Dz. U. z 2024 r. poz. 622; dalej: ustawa o SN). Skargę nadzwyczajną można wnieść terminie pięciu lat od dnia uprawomocnienia się zaskarżonego orzeczenia, a jeżeli od orzeczenia została wniesiona kasacja albo skarga kasacyjna – w terminie roku od dnia ich rozpoznania (art. 89 § 3 zdanie pierwsze ustawy o SN).

W tym stanie rzeczy orzeczono jak w sentencji.